

4

Theol. 2362.

Epitome Andree Caroloſtadij

De impij iuſtificatione, quam non
male ad inferos deductum
reductūq; vocaueris.



*depressionem
 exima hinc
 de quos si ad dera
 19*

Noli: Critice: causa nō cognita pñūciare.

CSVMMA EORVM, QVAE HAC EPITOME IVCVN:
dissima simul & utilissima, piis sane hominib⁹, cōtinent.
¶ Iustificatio impii, & mortem, & resurrectionem com-
plectitur. Caput primum.

¶ Mortificatio impii, est iustificatio. Caput secundum.

¶ De tribus mortis generibus. Caput tertium.

¶ Mortificatio peccator⁹, deductus ad inferos. Ca. quartū.

¶ Correptio & dolor pœnitentis ad gratiam referuntur.
Caput quintum.

¶ Prima impii conuersio, laticia nihil, doloris plurimū
habet. Caput sextum.

¶ Contritiōe nō uoluntas, sed deus efficit. Ca. septimū.

¶ Quonam pacto deus primam impii conuersionem ope-
retur. Caput octauum.

¶ In hanc primam hominis conuersionem, iudicio & ue-
ritate descenditur. Caput nonum,

¶ Psalmi Domie ne in furore, breuiuscula interpretatio,
quo pœnitentis gemitus explicatur. Caput decimum.

¶ Qui seminat in lachrymis, in gaudio metet. Caput. xi.

¶ Dictorum in Epitome, Epilogus. Caput duodecimum.

*post affirmari illud quod f. Hec a scribitur &
uero depluribus fluit, & inde dicitur p. h.
in senarum a dno*



ANDREAE CAROLOSTADII IN EPITOMEN SVAM,
ad expertū famigeratumque Medicinæ Doctorem, Simo-
nē Pistoriū, eiusque filios Simonem & Christophes, altege
utriusq; iuris, alterum Medicinæ titulo in-
signem, patronos suos, praefatio.

Ei ueritas cotidie me perurget: Eximii Docto-
res: a neoterico hoc Theologorū genere, pro-
sus deficere. sed cōsulto & carptim, ab illis me
subducere plane decreui. Quippe, q̄ i meris ar-
gutiis: tāq̄ ad Syrenæos scopulos: p̄senescūt, q̄ nihil recipiūt,
nihil probāt, nisi nouā strophā redoleat. q̄q; solū illud mi-
rant qd̄ p̄pi⁹ intuenti, ut Mḡalis p̄positiūcula occurrit. Il-
li enim suū Monstrum parturire: quam Quæstionē uo-
cant: Silenium inuersissimū. cui nimirū caput, corpus, cau-
da, nescio an etiam pedes sint plurimi. Illi, si quid discre-
pare, aut saltem non per omnia suis corrudere uiderint,
ceu plebæū contemnunt, ac uelut a Christiana, quia sua pi-
etate degenerans, non obscuro classico proflant, elimināt,
et condemnāt. Porro, ego nunc secundum annum, non si-
ne sudore, sed incredibili uoluptate, in Ecclesiasticis scrip-
toribus absumpsi, & non in uno loco Scholasticos (ut uo-
cant) Doctores: quos olim publice in florentissima Acade-
mia nostra Vuittenbergenſi, magna quidem opera, sed in-
foelici (quē admodū nunc experior) euentu, docui & tuta-
tissimum: sacram scripturam inepte adsciuisse, atq; in diuer-
sum, immo: si fas est ueritati subscribere: in contrarium re-
pugnantemq; sensum detorsisse, comperi. Confestim igitur,

quemadmodum ab opinatiunculis illis portentosis olim
me subtraxi, ita quoque ab eorum praescriptis seu formulis
quaestionariis, in quas conspirarunt, me subducere conor. ex
composito tamen, ne offendam. Quo fit, quod ablegatis conclusioni-
bus rem propositur, perpetua oratione conexus, primum egre-
dior. Stilum autem potissimum abstinere curabo ab his,
quorum nutu reuolutaque rerum summa pendet. quorum uolun-
tate, dubiorum finitiones proferuntur, pugnantia facantur.
absit, illos irreuerenter montes tangam, quorum fumo proxi-
mus semper est ignis. At quid hoc elogio uociferor, cui nec
tantum elegantiae datum est, quantum sustinendo solum lite-
rarum negotio sufficiat: Verum, non nihil crescit animus,
quod mei similes blaterabunt, hoc est illi, qui malos ter ma-
le effutiant. qui: ut ego olim: Naniae obganiunt, barbarique
deosculantur. Dei igitur ope confirmatus, tibi filiisque tuis
Simoni ac Christophoro, & humanis & eruditis uiris, de
impii iustificatione (quam poenitentiam ad inferos dedu-
ctam reductamque, non abs re quis dixerit) Epitome, non con-
clusionibus, sed autoritatibus septam, inscribere constitui.
quo omnes plane intelligant, quae tibi liberisque tuis gratifi-
cari studeam. Sed rem fortasse disputatum, tum difficilem,
tum periculosam, semper tamen utilissimam, breuius hic
& coactius perstringam: alicubi fortasse copiosius explica-
turus: quo paulo cautius muniri, paulo accuratius distingui
queat. Exordior igitur: Patroni iucundissimi: contritionem
Scholasticam tanquam obelo indignam, silentio ceu condito ue-
nabulo confecturus. Primum iustificationis impii parteis du-

as subiicio, non reueritus quaestionum Magistros, quorum tam
sterilis quam ingens est disceptatio. An peccatorum remissio sit
motus, ab infusione iustificantis gratiae separatus. & An si-
ne speciali motione, aut ea decidua suscepta, liberum arbi-
trium contritionem causare (ita enim loquuntur) ualeat.
iis in diuersum sentientibus. plarisque, propter Aristotelis
rationem, modo sic intellectam, et paulo post secus accep-
tam, sic & secus sua sensa tanquam unguibus & dentibus retinentibus.
quibusdam mero calentibus, subtiliusque alta penetrantibus,
plene, pleno stomacho, & ieiune, ieiuno uentre tutantibus.
Quibus, ut olim in perniciem meorum partium adhaesi, ita
nunc cum Christi fiducia infestus, dei legem obiiicio. Quocir-
ca, uos: patronos meos dico: magnopere rogo, haec omnia
pro acri uestro iudicio cognoscatis & obseruetis, primum,
quo ordine alia ex aliis ducantur. Post, quo pacto ad institutum
nostrum accommodata sint, quibus in hac Epitome utimur,
testimonia. Deinde, limam: quam ab omnibus, puri & in-
tegrum iudicium expeto: adhibete, et qua asperitate offendunt,
radite. ceteris uero calculum uestrum adiacite.

¶ Iustificatio impii, & mortem & resurrectionem
complectitur. Caput primum.

¶ Iustificationi, mortificationem, perditionem, destructi-
onem, deductam ad inferos & ediuerso, uiuificationem, sal-
uationem, instaurationem, ab inferis reductum, adscribi
contendimus. A capite autem exorsuri, Apostoli dictum addu-
cimus, qui ait. Omnes impii, & natura irae filii, in potestate
tenebrarum sumus. Verum, cum ab hac potestate, in lucis reg-

Ephe. ii.

i. Petri. iiii. num Christus nos transfert, quandam similitudinem cum eius morte, cum eius resurrectione habemus. Nempe, uita Christiana gestis Christi configuratur, & quicquid Christi in cruce, morte, sepultura, resurrectione, ascensione ad caelum egit, iustificati uita referre debent. Nimirum, quemadmodum Christus crucifixus est, ita hominem ueterem cum concupiscentiis cruci oportet affigi. & quemadmodum Christus sepultus est, ita homo Christianus consepelitur illi per baptismum in mortem. Summatim, sicut sumus in iusticiis Christo per similitudinem mortis, ita & per resurrectionem in iusticiis Christo efficiuntur. Complantati sumus per mortem, complantati per resurrectionem. sicut ideo, iustificationem habere mortem peccatoris, habere & resurrectionem, priorem uero mortem, quam uitam.

¶ Mortificatio impii, est iustificatio.

Caput secundum.

¶ Vex hic lector obstrepat, quod mortificationem impii, iustificationem appellauerim. Cui ego non meum inuentum, sed Apostolicum dogma obtrudo. ait quippe Apostolus. Etenim, qui mortuus est, iustificatus est a peccato. & paulo superius simul utrumque complectens membrum, dixit. Mortuus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram. Cui consequens est, tam iniquitatis mortificationem, quam resurrectionem nostram: qua in nouitate uitae ambulamus ad iustificationem pertinere. Miranda Apostoli sententia. haec enim uniuersos Prophetas, & totam scripturam pererrat. Contingit autem, quod priorem iustificationem, hoc est, im-

Ro. vi.

Ro. iiii.

pil mortificationem ad inferos deductum, cum indignantis dei intolerabilem poenam, longe iustus ante praesentiat, quam subsequatur uiuificatio, & nouae uitae largitio. Quin tri-duo apud inferos quandoque remoratur in corpore, uelut in quodam sepulchro. Qua de re, certo quodam ordine disputaturi, priorem tractabimus iustificationem.

¶ De tribus mortis generibus. Caput tertium.

¶ Praemitto igitur secundum Ambrosium tria mortis genera. Vnum ipsius animae, de quo scriptum est. Anima quae peccauerit, ipsa morietur. Cui adiunge & hanc auctoritatem. Os quod mentis, occidit animam. Aliud est mortis genus mysticum, quando quis peccato moritur, & deo uiuit. de quo Apollus ait. Consepul-ti sumus cum illo per baptismum in mortem. Tertium, quo anima a corpore separatur. Mysticam illam mortem, qua occumbunt peccata, qua uetus ille noster homo discruciat, disquirimus, recteque ueteris uitae occasum, abolitionem iniquitatis nuncupamus. & contra, resurrectionem nouae uitae, renouationemque iusticiae. Illam laboriosam, hanc beatam sanctis patribus non semel asserentibus. Nec ab re, quod caro nostra non potuit peccatum abolere, nisi crucifixa esset in Christo Iesu, in Christo omnino, hoc est, in fide Iesu Christi. Reuera credenti in eum qui iustificat impium, fides deputatur ad iusticiam. Fide enim corda purificantur, fide a serpentibus morsu sanantur. Porro, oportuit filium hominis ex altari, ut omnis qui credit in eum non pereat. Fide enim peccatores saluos Christum fecisse, euangelia testantur. Fides non ex nobis, sed dei donum est. fide Christus inhabitat

Ezech. xviii.

Ro. vi.

Ro. iiii.

Actu. xv.

Ioan. iiii.

Math. ix.

Eph. ii.

*unus sicut de qua et
nam ad uiam qd fidei
uenerunt per eum
Aug de verb. do: b.
Martyr b. 3*

*per portio p. Ban
p. 1. m. 1. de andria
dortlar ari
comissiam
E. m. m. h. d. m.
p. d. l. u. s. i. r. e. p. r. a. g. m. e.
l. o. s. t. i. a. n. o. p. l. u. s.*

*q. d. d. y. p. r. i. m. d. u. n. d.
f. 1. z. z. a. r. t. u. 24.
a. 25*

in corde hominis interioris. Iustificamur igitur fide, uiuimus fide. Iustus enim ex fide uiuit. Ob id, qui occasum ueteris uitæ, exortumq; nouæ desiderat, fidelis sit oportet. et in Christum credat, necessum est.

¶ Mortificatio peccatorum, deductus ad inferos. Caput quartum.

¶ Cæterū, nescio quis, dum hæc refero, submurmurat. qd mortificationem peccatorū, ad inferos deductū cōstituit.

Sed sequentia commonstrabunt, id non p̄caro ex scriptura acceptū, At non profus dedi, fidem infernū subesse. do

nabo aut, fidem mundare cor, expungere peccata, abolere uetustatem, sed iustos uelut stupidos quandoq; non sentire dei gratiam. immo, sese omnigratia destitutos, deoq; odi-

olos arbitrari. & tanq̄ ad infernū detrufos, iudiciū dei reformidare, ac quasi nihil fiducia habuerint, mœrere. Qui-

dam enim accepta fide, diffidentia non carent, quā utiq; inesse sibi nouerat, qui dicebat. Credo domine, adiuua in-

credulitatem meam, multo em̄ crebrior, multoq; numerosior pars hominū est, cui paulatim, quicquid superna largi-

tas donat, accrescit.

¶ Correptio dei et dolor pœnitentis, ad gratiā referuntur. Caput quintum.

¶ Exordiū aut̄ propositi confirmo per uerbū Christi, Beati qui lugent, quoniā ipsi consolabuntur. qui sine sermōis uelo aperte ait, Iuctū & eiulatū peccatoris, beatitudinis portiunculam. & tam eximiam, quæ consolationem nactura sit. Cui in eum sensum, ad literam prope modū Iob acce-

Matth. vi.

*Supor alienario p̄ f̄m
Diz f̄mly ḡ f̄mly
p̄ 35 zep̄tup̄ d̄mat
uo ma, t̄ uia ma
in ad f̄mly d̄ f̄mly
is f̄mly f̄mly f̄mly
uniforti, d̄mly d̄mly
z̄t̄z̄d̄mly d̄ f̄mly
mau ma ab̄ f̄mly
ab̄ f̄mly d̄mly ma
ab̄ f̄mly f̄mly ma
ma p̄z̄t̄mly f̄mly ma
d̄ f̄mly f̄mly*

dit, dicens. Beatus homo qui corripitur a dño. manifeste docens, increpationem dei, correpto peccatori, ad beatitudinis speciem reputari. Proinde, iustificationē dico, a uocatione dei oboriri. sed & uocandi ordine seruato, q̄ iustificaturus de9, primū terret, flagellat, conterit, lauiat, mortificationem sanat, uiuificat, & ab inferis reducit, testāte scriptura, Deus flagellat omnē filium quē recipit. & Hierē. Ca-

stigabo te in iusticia, & miserebor tui. primū castigat, deinde miseretur. Ita enim idem Hieremias inquit. Si abie-

cit te, miserebitur iuxta multitudinē misericordiarū suarū. Item Iob, increpationem dñi ne reprobēs, ipse em̄ uulne-

rat & medetur, percutit, & man9 eius sanat. Quippe, q̄ recte afflictus cōsyderabit, quo iaceat, quē offenderit, & quibus egeat medicamētis. Confirmarem omnia segregatim sacre scripturæ testimoniis, si ea uellē discerpere, quæ optio sensu & rōne cohærēt. ueq; ut licebit scripturæ pelag9 tētabo.

¶ Prima impii conuersio, læticiæ nihil, doloris plurimum habet. Caput sextum.

¶ Primūq; illud qd̄ in Leuitico scribit̄ p̄duco, uidelicet. Nec immittet in sacrificiū pro peccato oleum, nec thuris aliqd̄ impone. & qd̄ postea subiectū est. Hæc hostia arida est. Quib9 uerbis palā est, peccati sacrificiū, nec oleum, nec thus habuisse. docemurq; in prima hominis conuersione ad deum, animā iusti, oleo læticiæ, & thure laudis & suauitatis destitutam. Adde quoque sacrificiū hoc in clibano, in sartagine uel craticula excoctū. quid est in clibano, nisi

¶ Primūq; illud qd̄ in Leuitico scribit̄ p̄duco, uidelicet. Nec immittet in sacrificiū pro peccato oleum, nec thuris aliqd̄ impone. & qd̄ postea subiectū est. Hæc hostia arida est. Quib9 uerbis palā est, peccati sacrificiū, nec oleum, nec thus habuisse. docemurq; in prima hominis conuersione ad deum, animā iusti, oleo læticiæ, & thure laudis & suauitatis destitutam. Adde quoque sacrificiū hoc in clibano, in sartagine uel craticula excoctū. quid est in clibano, nisi

¶ Primūq; illud qd̄ in Leuitico scribit̄ p̄duco, uidelicet. Nec immittet in sacrificiū pro peccato oleum, nec thuris aliqd̄ impone. & qd̄ postea subiectū est. Hæc hostia arida est. Quib9 uerbis palā est, peccati sacrificiū, nec oleum, nec thus habuisse. docemurq; in prima hominis conuersione ad deum, animā iusti, oleo læticiæ, & thure laudis & suauitatis destitutam. Adde quoque sacrificiū hoc in clibano, in sartagine uel craticula excoctū. quid est in clibano, nisi

¶ Primūq; illud qd̄ in Leuitico scribit̄ p̄duco, uidelicet. Nec immittet in sacrificiū pro peccato oleum, nec thuris aliqd̄ impone. & qd̄ postea subiectū est. Hæc hostia arida est. Quib9 uerbis palā est, peccati sacrificiū, nec oleum, nec thus habuisse. docemurq; in prima hominis conuersione ad deum, animā iusti, oleo læticiæ, & thure laudis & suauitatis destitutam. Adde quoque sacrificiū hoc in clibano, in sartagine uel craticula excoctū. quid est in clibano, nisi

¶ Primūq; illud qd̄ in Leuitico scribit̄ p̄duco, uidelicet. Nec immittet in sacrificiū pro peccato oleum, nec thuris aliqd̄ impone. & qd̄ postea subiectū est. Hæc hostia arida est. Quib9 uerbis palā est, peccati sacrificiū, nec oleum, nec thus habuisse. docemurq; in prima hominis conuersione ad deum, animā iusti, oleo læticiæ, & thure laudis & suauitatis destitutam. Adde quoque sacrificiū hoc in clibano, in sartagine uel craticula excoctū. quid est in clibano, nisi

¶ Primūq; illud qd̄ in Leuitico scribit̄ p̄duco, uidelicet. Nec immittet in sacrificiū pro peccato oleum, nec thuris aliqd̄ impone. & qd̄ postea subiectū est. Hæc hostia arida est. Quib9 uerbis palā est, peccati sacrificiū, nec oleum, nec thus habuisse. docemurq; in prima hominis conuersione ad deum, animā iusti, oleo læticiæ, & thure laudis & suauitatis destitutam. Adde quoque sacrificiū hoc in clibano, in sartagine uel craticula excoctū. quid est in clibano, nisi

¶ Primūq; illud qd̄ in Leuitico scribit̄ p̄duco, uidelicet. Nec immittet in sacrificiū pro peccato oleum, nec thuris aliqd̄ impone. & qd̄ postea subiectū est. Hæc hostia arida est. Quib9 uerbis palā est, peccati sacrificiū, nec oleum, nec thus habuisse. docemurq; in prima hominis conuersione ad deum, animā iusti, oleo læticiæ, & thure laudis & suauitatis destitutam. Adde quoque sacrificiū hoc in clibano, in sartagine uel craticula excoctū. quid est in clibano, nisi

¶ Primūq; illud qd̄ in Leuitico scribit̄ p̄duco, uidelicet. Nec immittet in sacrificiū pro peccato oleum, nec thuris aliqd̄ impone. & qd̄ postea subiectū est. Hæc hostia arida est. Quib9 uerbis palā est, peccati sacrificiū, nec oleum, nec thus habuisse. docemurq; in prima hominis conuersione ad deum, animā iusti, oleo læticiæ, & thure laudis & suauitatis destitutam. Adde quoque sacrificiū hoc in clibano, in sartagine uel craticula excoctū. quid est in clibano, nisi

B

*Iob. v. 10
Iob. xiiii. 17
Esa. 40. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.*

Aug. d. leui. 9. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Osee. vii. in corde ardentis? Calefactos enim legimus in Osea adu-
 rantes legem, tanq̄ clibanū ignis ardentem. quid clibano
 ignis accipies, nisi cor hominis succēsum? quod si uitia suc-
 cenderint, aut diabolus inflāmauerit, cor non coquit, sed
 exurit. De illo scribitur, Pones eos ut clibanū ignis, cōsti-
 tues eos ardentis, uexabis intrinsecus cōscientiā impieta-
 tis suæ. Si uero ille succēderit, qui dixit. Ignem ueni mitte-
 re in terram ut ardeat, ad salutem iusti, cor angitur, tribu-
 latur, discrutatur. Sed tunc conscientia inflāmat, &
 eius deprecatio tam multis cogitationū tumultibus qua-
 titur, ut pene a conspectu iudicis repulsa uideatur. Vnde
 Lucæ. xii. *12*
 Iob. ix. Iob dicit, cum inuocantem me exaudierit, non credo q̄ ex-
 audierit uocem meā. Audis ne eum dicere, non credo me
 exaudiri, sed repulsam pati? Sed quāobrem se exaudiri nō
 credit? audi illum. Multiplicauit, inquit, uulnera mea, nō
 concedit quiescere spiritū meum, & implet me amaritudi-
 nibus. Iustū illum multipliciter uulneratū: cui quies nulla,
 amaritudines uero plurimæ: cui tam adsimilabis, q̄ succē-
 so clibano? qui nec oleū laticia, nec thus suauitatis referat,
 cui omnia tristia sint, anxia omnia, turbata omnia, arida
 omnia, lachrymosa omnia, cui fletus ad uesperā demora-
 bitur, id est, ad occasum presentia dei. Cui dolor in con-
 spectu eius semper, cui nulla hilaritas, qui ueritatem, id est,
 iusticiā irascentis dei annunciat per noctem, id est, per pec-
 catorū flagella, hoc æstu gemebundus eiulat & inquit. Do-
 mine, tātæ sunt necessitates, tantæ & tot tribulationes, tot
 tormenta, ut merito tibi dicam. Repulisti me & destruxisti

me, cōmouisti terrā, uoluntatem terreno corpore grauitate
 depressam, & conturbasti eam, & firmissimas eius bases, of-
 fa, medullā, neruos tremefecisti. Conturbasti uoluntatē,
 quæ sibi terram & cinerem est adepta. Nunc huius peccatri-
 cis conscientia, quam mouisti & conturbasti, sana contriti-
 ones, quoniam est mota.

¶ Contritionem non uoluntas, sed deus efficit.
 Caput septimum.

¶ Quo motore? figmento scholastico? speciali motione?
 an uoluntate ex naturalibus imperante concursum duarū
 proximarū causarū contritionis naturalis & bonæ ex gene-
 re? Absit. Quo ergo turbatore? quo denique motore factæ
 sunt contritiones? Ausculta, audies omnia a principio. De
 repulisti nos. & in consequentibus principiū repe-
 te. dic de
 cōmouisti terram, conturbasti eam, sana contritiones ei.
 Cuius uoluntatis peccatricis. tu ergo sana qui conturbasti,
 quoniā mota est. tu aspicias terram, & facis eam tremere. tu
 tangis montes & fumigant preces. confessio & magnificē-
 tia opus eius, non nostræ facultatis. Turbata est terra, quia
 ipse conturbauit. habet lachrymas in dei conspectu, quia
 deus eas in suo conspectu posuit. Terra percussa est, succēsa
 est, accedit ad feruitutem, stat in iusticia & timore, prepa-
 rat animum ad tentationes. Sic solet peccatorem deus in
 turbine subuertere, testante Iob, qui ait. In turbine me con-
 teret. Veniens em̄ uiuis suis, in tempestate & turbine ueniet.
 Quid est in turbine me pteret? nisi in ualido & rapaci uēto
 me faciet contritū. Is est quidem frequens scripturæ stilius,

*quoniam in flagella
 percutitur. & percutitur
 deo uita mundatur
 70 31*

Psal. lix.
 Psal. ciii.
 Psal. ciii.

Psal. cxi. *hebraic. in. ap.
 fona cadet opus cy*

Psal. lv. *hebraic. Scruia
 Zammanimica
 pome lachryma
 Ecclesi. ii. in y perno uio
 nullam unquam
 mirum est uisus*

Iob. ix.

Deu. xiii. nam alibi scribitur. Tentat uos deus, ut sciat, si diligitis eum, id est, scire uos faciet, an diligatis eum. Nempe, quod nihil illum lateat, cui omnia aperta sunt. Sic illud interpretatur. Misit deus spiritum clamantem, id clamare facientem. Et hoc. Ipse spiritus orat & interpellat pro nobis, hoc est, orare nos facit. Item & hoc. Deus uult omnes homines saluos fieri. i. facit homines uelle, facit ut homo uelit omnes homines fieri saluos. Item illud. Hunc diem neque filius nouit, id est, non facit scire illum diem. Ita conteret deus. i.

Psal. lix. facit contritum, quatenus dicimus illi. Potasti nos uino conpunctionis. Conuerte me domine & conuertar. Verte impium & non erit. subuertis, & euanescit. excoquis, & non manet impius. hac gratia deficiunt peccatores a terra, & iniqui ut non sint. Si hac iustificatione deficiunt iniqui, tolluntur impii, euertuntur peccatores, non abs re quispiam eam subuertentem gratiam nuncupauerit. gratia quidem generalis est ad peccatorum abolitionem, ad pacem & reconciliationem.

ciii.

Subuertens gratia.

Quoniam pacto deus primam impii conuersionem operetur. Caput octauum.

Dum sic mutatur impius, uoluitur in uespertino fletu, & annunciat ueritatem per noctes, flebilis & moestam commemorare uitam cogitur, erubescit, quoniam sustinet obprobrium adolescentiae suae, ac sicut Esaias inquit. recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine, ita hic annos recantat amarulentos, in peccatorum retractatione uersatur, in laude & dei gloria nondum exultat. Vexatur & impius euersus,

Esa. xxxviii.

quasi modo de
Psalmus non
84
Hic est: transiit omnia
in peccatis & gratia
et in peccatis uel in
uero

Linea 15 remediis
spiritus filii filii
et in peccatis
uenerunt

& haec sola uexatio intellectum dat auditui. Haec poenarum sola formido, & tormentorum metus, nos corrigit ad salutem, & mala nostra facit intelligere. Deus hoc gradu: cui alias proprium est misereri & parcere: peccatorem urget, stimulat, punit, alienum opus eius, ut operetur opus suum, peregrinum opus eius, ut proprium operetur. non uult mortem, & propter peccatum mortem facit.

In hac contritionem & conuersionem hominis primam, iudicio & ueritate descendit. Ca. nonum.

Iesus Christus dominus noster Phariseis minora praeligebat, aliqua legis maiora inculcauit, iudicium scilicet misericordiam & fidem. De iudicio ad propositum. iudicium illud est, ad quod Apulus hortatur nos, dicens, Si nos iudicaremus, non iudicaremur a domino. Quod & alius commendat, dicens. Si confessi fuerimus peccata nostra, fidelis est deus, qui remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate nostra. & Esaias ait. Confitere tu prius peccata tua, ut iustificeris. Iustus enim in primordio sermonis, est accusator sui.

Esa. xxviii.

Esa. eod. i.

Matt. xxii.

i. Corin. xi.
i. Ioan. i.

Confitenda sunt peccata etiam iusti, & ab impietate conuersi. Et quid est non iudicatur, si sese iudicat, si se existimat peccatorem, & credit nullo modo suae infirmitati subueniri, nisi Christi auxilio, nisi Christi fide. Nam qui credit in Christum, non iudicatur. qui autem non credit, iam iudicatus est. Si te recte iudicas, peccata fateris, credisque in Christum saluatorem, non iudicaberis. Nempe qui iudicat se peccatorem, ueritatem facit. Si enim dixerimus nos non habere peccatum, ueritas non est in nobis. fac ueritatem, peccata tua cogit.

Job. 14. uia in uia in gressu
Esa. xlii. in uia in gressu
Esa. xliii. in uia in gressu
pro. xviii. in uia in gressu
et in gressu in uia
Ben. gressu in uia
et in gressu in uia

Ioan. iii.

Aug. de uerbis do. in m
q. 8. qd. nob. paruos
fit deo magis
omni

B iii

de uer. iudic. 84. Non derelinquit dominus peccatorem...

nita deo facientem, & uenies ad lucem. sed cur ad lucem,
 quæ illuminat omnem hoïem in mundū uenientem? ut
 manifestentur opera tua. Reuela dño uiam tuam, & spera
 in eum, & ipse faciet, & deducet uelut lumen iusticiā tuam,
 & iudiciū tuū sicut meridiem. In consequentibus apparet
 initiū uersiculi: reuela dño uiam tuam: sub aliis uerbis repe
 titū, reuelare uiam, est facere iusticiā, item & iudicium, de
 quo præcimus, alioqui, qua ratiōe subiecisset. Et deducet
 iusticiam tuā, nisi cum iuberet reuelari uiam, monstret
 reuelationē hanc esse iusticiā & iudiciū. Eo quidem iustorū
 pendet iusticia, quod se imperfectos, iniustos, & peccatores
 consententur Hieronymo testante. quotquot perfecti estis,
 illud sapite, hoc est, uestræ imperfectiōis iudiciū proferte.
 Reuela igitur uiam tuam imperfectam & malam, ne uis &
 uerrucis deformem. Reuela uia, ueni ad Christū, ut mani
 festetur & emendetur. Volue super dñm uiam, & confide
 in eo, & ipse dic. Confitebor dño deo aduersum iniquitatē
 peccati mei, & ipse remittet iniquitatem cordis mei. quiri
 immo, pro illa omnis sanctus orabit in tempore opportu
 no. Non te teneat trica, reuela uiam tuam, peccatū cogno
 sce, & iniusticiā tuam: hæc est tua uia: noli operire, noli te
 gere. si tu manifestaueris, deus teget, qui ait. Memor esto
 tu, & ego memor non ero. reuela uiam tuam, iniusticiam
 tuam. Deus uitam meam annunciaui tibi, & posuisti la
 chrymas meas in conspectu tuo. Reuela uiam tuam, narra
 si quid habes, ut iustificeris. Dñe non iustificabitur in con
 spectu tuo omnis uiuens. Dinumerasti omnes necessitates

Aug de uis
in glos r 31

1, 18

34 Comite
y saluans uos per

Et uiam mihi uobis
dino

Psal. xxxvi.

Reuelare uia
quid.

Phil. iiii.

Psal. xxxi.

Psal. vi.

Esa. xliiii.

Psal. lv.

Esa. xliii.

Psal. cxliiii.

Hic p̄ 31 uis r̄a s̄ubr p̄uig
uare in uera et p̄uore p̄d.
uolue p̄uig d̄m uia d̄a crys̄i in

139 uis r̄a s̄ubr
uare in uera et p̄uore p̄d.

follio p̄uig d̄m uia d̄a crys̄i in

meas, & nihil te latuit de peccatis meis, signasti pctā mea Iob, xliiii.
 in folliculo, & annotasti, si quid inuit⁹ commisi. Hæc sunt
 mi dñe, quæ tibi narrare, & possum, & debeo. Ve aut̄ mihi
 q̄ tacui, quia uir labiis pollutus sum ego. Porro, dum hanc
 uiam meam reuelo, anxiusq; pctā intueor, gelidos effun
 do sudores. Iubes tamen & dicis, reuela ad dñm, uolue su
 per dñm uiam tuam, & spera in eum. crede, confide in eu,
 & ipse faciet. Sed cur ad dñm? q̄ ipse portauit iniquitates
 nostras. ipse est petra, quæ spinosis herinaciis est refugium,
 ipse factus est pro nobis peccatum, qui peccatū non cogno
 uit, ut nos essemus iusticia dei in deo. Sed quid ipse faciet?
 faciet qd̄ confidēti in eum, reuelantiq; malam uia. Reuela
 tio illa erit iusticia, erit iudiciū. & deducetur in lumine iu
 sticia, & in meridie iudiciū. Reuela ideo dño, indica illi qd̄
 patiaris, indica quid uelis, indica illi strennuū bellū, quod
 tibi est aduersus carnem. Quin præliū & congressum illum
 cotidianū atq; continuū, quo tanta spiritus & carnis aduer
 sitate diuelleris, ut non quæ uelis, sed mala quæ nolis, faci
 as. ut te nolente, non bene concupiscat, quod in carne hæ
 ret peccatū. Indica iccirco, quid in tanta anxietate uelis. cla
 ma, infœlix ne ego homo? quis me liberabit de corpore
 mortis huius? Interim, dum ista ex animo profers, dum in
 his uersaris, dum tuū facis officiū, infirmitates meditaris
 cum tribulato corde, hanc uiam reuelas. Nimirū, spinis tot
 configeris, ut multo magis tibi in arumnam collapsio, cu
 ræ sit tuorū delictorū pauor & reformidatio, q̄ ut sentias
 te Christo obsequentem esse. tantisper spiritus contorque

follio
p̄uig
d̄m

Esa. vi.

Esa. xv.

Psal. ciii.

i. Corin. ii.

Aug p̄ 36 p̄ 15 in r̄e p̄d
uare quod uoluit p̄. uia
hinc uis r̄a s̄ubr p̄uig
Gala. v. uare quod uoluit p̄.
uare quod uoluit p̄. uia
uare quod uoluit p̄. uia
uare quod uoluit p̄. uia
uare quod uoluit p̄. uia
uare quod uoluit p̄. uia
uare quod uoluit p̄. uia

Cum ad dñm uia
nostra uoluit

Quid faciet

Daniel. iii.

Tribunal

Ps 49.

si accidit in in
vsa sperabo Job 13
Daniel

tur, propensio ad mala obvoluitur, infirmitas ad faciendā
bona obstreper. Tu infirmitatē fateris, desyderas medicū,
ad Christū confugis, & ipse deducit iusticiam tuam quasi
lumen. hęc est lucida iusticia, qua deo iusticiam, tibi iniuri-
sticiam & confusionem tribuis, & iudiciū tuū tanq̄ meridi-
es producitur. quod iudiciū illud, quo cum nos nostraq̄
opera respicientes, omni omniū tormētōz generi adiudi-
camus. Accedit homo aduersus se tribunal mentis suę, cō-
stituit se ante faciem suam, ne hoc contra se postea fiat, cū
scriptum sit. Arguam te & statuam te contra faciem tuam.
Constituto cordis iudicio, accedit accusatrix cogitatio,
testis aduocatur conscientia, urget carnifex timor, petitur
sententia, pronuntiatur, Reus est mortis. clamat iust⁹ spiri-
tus. Iuste induxisti omnia hęc mala super me, propter pec-
cata mea. Veg nō me confundas, sed fac mecum iuxta mi-
sericordiam tuam, & confige timore tuo carnes meas. Sibi
is mille aculeos oprat, mala imprecatur, ut malis a malo
liberetur. Hoc iudiciū, tam naturę molestum, tam uehe-
mēs est & acerbū, ut ipsa natura interiret, si non meridi-
e dilectionis dei temperaretur, si non lumen illud incōmuta-
bile impertiretur. Nec dictu facile est, quam uera illa cōtri-
tio, uerūq̄ illud iudicium, iustum exagitet. Quare operę
precium me facturam putauī, si uere pœnitētē suis: ut ai-
unt: coloribus, ex sententia primi psalmi de pœnitentia
uelut depingerem.

CPsalmi, Dñe ne in furore, breuiuscula interpre-
tatio, qua pœnitentis gemit⁹ explicaf. Ca. x.

inde me illud in
supra Job 24
pœnitentia

Domine ne in furore tuo arguas me, neq; in ira corripias me. uolo domine argui, emendari cupio. quoniam scio, qd omnes qui pie uiuere uolunt in Christo Iesu, persecutio-

Domine ne in furore tuo arguas me, neq; in ira corripias me. uolo domine argui, emendari cupio. quoniam scio, qd omnes qui pie uiuere uolunt in Christo Iesu, persecutio-
nem patiuntur. & qd ii qui pressuras non egre sustinent, cō-
regnabunt. Piam correctionem amplector. Ecce em̄ in fla-
gella paratus sum, & dolor meus in conspectu meo fem-
per. Nō ignoro, qd a potestate Pharaonis eximendus, &
Aegyptum, hoc est, imaginem huius seculi, mūdi tenebro-
sas illecebras exiturus, primū ueniet in mara, quod inter-
pretatur amaritudo. Subinde de mara in Sina, quod ten-
tatio interpretatur. Quocirca laborem, sudorē, angustia, amaritudinē, tentationē, persecutionē, flagellū, tormentū
non fugio, immo laborē & dolorē, quem quaesui, inueni,
nomenq; tuū inuocaui. Non me tua subfugit sententia, qd
quęadmodū uasa figuli probat fornax, ita homines iustos
tentatio tribulationis. Tentationum aestibus dilectus tuus
in amore durefcit, & tanq̄ testa atet probaturq;. Malus autē
& impatiens strepitu correctionis in rimulas effringitur.

ego uapulare desydere. quin tribulationem & miseriam in-
uocaui, multa mihi utilitas, si turbatione me condis. Quip-
pe quod sal & fumus carni, hoc confert homini tentatio.
Tribulatio enim hominē admodū purgat, & in fœlicitatē
mū nihil mergit. Nam ubi non ego, ibi fœlix ego. ubi nō
ego operor, ibi gratia mecum fœliciter operatur. Nō igno-
ro, qd celeste regnū absq; tribulationibus & laboribus acq-
ri non potest, Proinde emendationem non exhorreo, sed
letus disquiro. Tribulatio enim patiētiam operatur, pati-

*psa. vi in tribulatione salua me
q̄si rogant ad me
in laboribus boni uolunt et in ipsis
flagellati sunt uos mitis si aut
p̄plexum. reddidit iniquitate sibi*

Psal. vi

ii. Timo. iiii. Si fustigatus
Psal. xxxvii. non repugnat
Viero. qd p̄ p̄p̄ h̄z rō
c uoluntab dñi ad q̄ratia
notiam sustinet. etc
p̄p̄ p̄p̄ p̄p̄ p̄p̄ p̄p̄
in p̄p̄ p̄p̄ p̄p̄ p̄p̄
p̄p̄ p̄p̄ p̄p̄ p̄p̄ p̄p̄

Exo. xv
angustiā & dolōz rōp̄
Psal. cxliiii. q̄ nō dñi in m̄
Eccle. xxvii. in Job p̄p̄o dñi
q̄ra aram m̄p̄

hie. vi & xliii

Ro. v.

*ps 115 attendit ad h̄
p̄p̄ p̄p̄ p̄p̄ p̄p̄ p̄p̄
q̄z b̄z m̄ m̄p̄p̄p̄p̄
dolorē rōdib̄ m̄j h̄r̄s̄
p̄p̄ p̄p̄ p̄p̄ p̄p̄ p̄p̄
p̄p̄ p̄p̄ p̄p̄ p̄p̄ p̄p̄
Uob in b̄p̄p̄p̄rati m̄
et̄ n̄a n̄a n̄a n̄a n̄a
cōb. p̄p̄ p̄p̄ p̄p̄ p̄p̄
n̄a n̄a et̄ n̄a n̄a n̄a
lubiis cōb. et̄ q̄ rōp̄
p̄p̄ p̄p̄ p̄p̄ p̄p̄ p̄p̄
n̄a n̄a. p̄p̄ p̄p̄ p̄p̄
si n̄a d̄p̄ n̄a et̄ q̄
p̄p̄ p̄p̄ p̄p̄ p̄p̄ p̄p̄
si n̄a d̄p̄ p̄p̄ p̄p̄*

Ro. v.

entia probationē. Vix enim se quispiam cognoscet, nisi per tribulationem sibi ipse probetur, ut discat, qualis erga se, qualis erga ceteros sit. Igitur patientia tribulationis probationem, probatio uero spem mihi faciet. anhelō persecutionem, nolo tribulatione carere, sed cū gratia cupio emēdari. paterna flagella nō tard⁹ opperior, uirgas in meo tergo morituras praestolor, & cæsus exosculor. Erunt em̄ mihi tormenta, medicamenta. corrige me dñe, uerū tamē in iudicio, cum gratia, cum remissione, sed non in furore, in uoluntatis tuæ ardore atq; æstu. quo iusto semper iudicio, aliquñ tamen occulto inuestigabiliq; non expurgas, sed dānas, æternis suppliciis adiudicas, & indignationem tuam effundis, peccauī, te offendi, tibi soli peccauī, sed emēda errorem, ut iustificeris in sermonibus promissionū tuarum, ut benedicar in semine tuo, qui est Christus. & uincas, cum iudicaberis, cum mihi dicent, ubi est deus tuus? ubi est misericordia tua? percute, uulnera, eneca, tantum tuus absit furor, tua cōdormiat ira. & argue, sed plagis paternis. Valde correptionis indigeo. fustes em̄ grandes cōmerui, ob id sagittæ infixæ sunt mihi, iniecta sunt poenæ: cruēta tela, doloribus & animi & corporis conficior. Et manū tuam cōfirmasti super me. dolorem dolori, malum malo accedere grauati sentio, discrucior morbis, angustia depereo. Punito mo dñe mi, sed in misericordia. Miserere mei dñe, qm̄ infirmus sum. Tibi meæ infirmitatis fetorem offero, & pro ea misericordiam tuam efflagito. miserere iccirco, q infirmus sum, quod infirmitatem non abscondo, q pecc-

Hic.

Psal. l.

Psal. xxxvii.

Psal. vi.

Psal. vi.

catū meū cognitū tibi feci. Sed unde iusto tam arumosa infirmitas? Respondeat qui infirmitatem accusat & confitetur. Nō est sanitas: ait: in carne mea, a uultu iræ tuæ. peccauerunt parentes nostri, & tu iuste iratus percussisti carnē infirmitate, languet arbitriū, deficiunt bonæ actiones, non est sanitas in carne mea, in homine meo, quem mihi feci meū hoīem, quem ego infirmaui. Profecto quā deus suam carnem, hoc est, hoīem effinxerat, meū figmentū malum & infirmū formaui. infirmitas igit ex peccato est. Ego dixi dñe miserere mei, sana animā meam, quoniā peccaui tibi. Vides ne ad literam, infirmitatem & morbū peccato factum, & q ob id sanari infirmus uult, q peccauit. Sanaq; iterum, non solum peccatum infirmū me perurget, sed ideo, q conturbata sunt ossa mea. Interior hō, qui in spiritu defidet, instar exterioris corporei habet organa, instrumenta, ossa, & sensus, quæ conscribi hoc loci nō facile possunt, cum non nihil horarū illa sola peritio in literis protriuuisse uideatur. Sunt ossa: Aug. referēte: robustissimæ fortitudines, ossa durissimaq; animæ fundamenta. dicit em̄ fortitudinem suā turbatione penetrari, quādo ossa turbata querit. Sed non modo animæ ossa, & mentis robur turbatum, penitus difficiles prodigunt. Quin & ipsa anīa turbata est ualde, non exili trepidatione, sed grandi ualde. Nam ait iniquitates meæ supergressæ sunt caput meū. illud quod superbiuit, quod attollebat, supergrediuntur, & sese in unum tanq̄ graue onus gregatim colligunt, aggrauata sunt iniquitates. Omnibus peris cōe est, grauare, depri-

Psal. xxxvii.

Psal. xl.

Psal. vi.

Psal. vi.

Psal. xxxvii.

Psal. xxxvii.

Some general notes upon...

Aug. 3. 49. ep.

Aug. in uultu...

Sapientia in hoc...

118. & Hic...

excepta superbia

182
Pfal. 75 mere, concutere. multiplicantur infirmitatū iniquitates,
postea acceleratur. Cōnestitur dolor me⁹ in caput meum,
& iniquitas mea in caput meū descendit. Multiplicant cor
Pfal. vii. dis mei tribulationes, imploratur dñs, inturbantur ossa,
Pfal. xxiii. ideoq; ualde conturbatur anima, q; infigitur spina, q; iniq;
Pfal. xxxvii. tates transeunt caput, q; peccata aggrauant. Nulla est tran-
Pfal. xxxvii. quillitas, non pax ossibus meis, a facie peccatorē meorum.
obiiciuntur cogitatui peccata, inscribuntur conscientiae de-
licta, & citra omnem excusationem leguntur, penitus om-
ni expolior pace. Nec solum turbant peccata, quæ ex pro-
posito admisi, sed et remissorē pctōrē cicatrices uestigiaue.
Mundans eīm nō facit innocentē, adhuc deest splēdor in-
nocentiae, cōputruerunt & putruerunt liuores mei a facie
insipientiae meae, dum insipientiae delicta, quæ infirmitate,
Pfal. xxxvii. insipientia, etiam inuitus, quādoq; casu cōmisi, obuulūf,
Pctā necessi- dum mihi occurrunt, dum mentis extumultuantur cogi-
tatis. tatū, dum obrepunt, tabent cicatrices, renascitur sanies, de-
ficit fortitudo. ¶ Vides iustam pœnitētem propter pec-
catorū admissorē cognitionem prorsus turbari, infirmari,
Pfal. xxxvii. inquietari, usque ad interitū prope. Ait eīm, miseriis afflict⁹
& curuat⁹ sum, qui elatus eram, usque in finem, hoc est, ad
mortem. sentio mortem, nec etiam resurrectionem. infir-
matus & humiliatus sum usque nimis, rugiebam a gemitu
cordis mei, hic quæ audiuntur uoces nisi plangentiū nisi
moerentiū nisi aridi sacrificiū. Cōgerantur offensæ, mala
suis uindictis & flagellis asseruntur, ad dei iudiciū cōferūt,
omnia in anxietate spūs sunt, omnia in amaritudine, om-

nia omnibus pugnant. tristitia cor, sicut a tinea uestimen-
tum, editur. Attēdite autē patroni: diligentius, quid iust⁹
pœnitens offerat, quid pro oblato munere reposcat. Offer-
re uideo delicta, infirmitatem, saniem, putredinem uni-
uersam, mala omnia, & bonorum nihil. Exigitur tamen
pro malis bonitas, & dei clementissima miseratio. Dñe in-
firmus sum, ad nulla bona idoneus. Peccaui, malū coram
te feci. sed miserere mei s̄m magnā misericordiam tuam,
quia magnam culpam perpetravi, & s̄m multitudinē mise-
rationū tuarū dele iniquitates meas. mihi eīm multa pecca-
torū magnitudo. dolent autē mihi, uexant & inturbant fo-
lium tuū, quod uento rapitur. Si iniquitates obseruaueris
dñe quis sustinebit? quis tolerabit? Dñe, de profundis cla-
mo ad te, exaudi uocē meā. Et tu dñe usquequo? usquequo
me peccatorū contemplatione affligis? usquequo iram tuā
profers? usquequo apponis contra me amaritudines? & uis
me consumere peccatis adolescentiae meae? cur contra infir-
missimū ostendis potentiam tuā? Usquequo benignissime
misericordiae pater tabescit in me spūs meus? Cōuertere
dñe, & eripe animā meā. conuertisti me a delictorē dulcedi-
ne, in altam cordis amaritudinem. obflauit spūs tu⁹, & flu-
entū aquarū defluit, a facie tua cōmota est terra. Postq̄ cō-
uertisti me, pœnitentiā egi, pœnituit me malorē meorū.
postq̄ ostendisti mihi pctā mea, percussī fœmur meū. nec
tantū intrinsecus me dolor occupat, sed plangentis indi-
cia erumpunt, fœmora manib⁹ utrisque feriuntur. cōfusus
sum, & sustinui opprobriū adolescentiae meae. ita ignomi-
C iii

Pfal. i.

Iob.
Pfal. cxxix.

Pfal. cxxix.

Pfal. vi.

Iob.

Pfal. vi.

Pfal. 171

Pfal. 113

Hiero. xxxi.

niā & stulticiā adoleſcētiæ meæ intueor, q̄ infestissimū mi
hi est, eam perferre. tu aut̄ om̄ia hæc in me fecisti, tu cōuer
tisti conuersionē hanc mordacem, bonam quidē, sed ama
rulentam. Tu mouisti terram, tu eam conturbasti, contri
tionem formasti. Tu facis ut faciam, sana contritiones cor
dis mei. Tu sanas contritos corde, & alligas contritiones
eorum. Posuisti tribulationes in dorso meo, semel dimo
ue. Confixisti me spina, aculeo conscientia, & dolore maxi
mo, conuersus sum in ærumna. hæc est conuersio in ærum
na, hæc est conuersio in miseria magna. Conuertere ergo
conuerte amplius, & in dulcedinem benedictionis conuer
tar. quod cepisti perfice. confirma hoc deus quod operat̄
es in nobis. Conuertere ergo, quod est, fac ut ego conuer
tar, in sacrificiū laudis, ut non solum confessionem pecca
torum, sed & laudis & precum offeram. Sacrificiū laudis te
honorificat, sacrificiū peccati cor infestat. illud hilaritatē,
hoc mœrorē habet. illud fortitudinē deo inhaeret, hoc infir
mitate languet, et p̄tis oblectat. Conuertere. qd̄ est puer
teret̄ Eripe animā meā, saluū me fac propter misericordiā
tuam, fac me plene ad te conuersum, conuersione leticia,
conuersione uotorum precumque. ¶ Sed fortasse nō de
erit huic explicationi crabro, qui eam pungat. Cui cōmunem
scripturarum loquēdi normā obflectimus, ita apud
Ezechielem legim⁹. cū sanctificatus fuero in uobis coram
gentibus, qui paulo ante dicebat, sanctificabo nomē meū
magnū, per seipsum utiq̄ sanctū est dei nomē, sed sanctifi
cat̄ in eis, quib⁹ largit̄ suā gratiā, ut deum sanctificent. ita

Hic. xxxiii.

Hic. xxxiii.

Pfal. 136

Ezech. xxxvi

Pfal. xiii. vi.

Pfal.

Pfal. xxxi.

Pfal. vi.

Hic. Psal. iii.

Pfal.

Pfal.

Pfal.

Ezech. xxxii.

in orationē Dominica dicim⁹, sanctificet nomē tuū. hoc
em̄ sanctificamus, cū gratias deo agimus, cū benedicimus.
Aug. docente & Crisosto. sanctificare est glorificare, reso
nando, sanctus, sanctus dñs deus israel. ita dicimus cōuer
tere, sicut dicimus sanctificare. conuerte nos ad te, fac ut ad
te cōuertamur. Sic dicam. Exurge deus. i. fac nos exurgere.
item, Deus refugiū nostrū, hoc est, facit nos refugere ad se.
Proinde, conuerteris, si me cōuertis ad te. tuū opus est hoc
cōuersionis genus. Saluū me fac propter tuā misericordiā,
gratis, sine meo merito. bona quidē tam uehemens pctōre
recordatio, tam acre iudicium, tam intolerabilis punitio,
sed nisi adieceris & alterā cōuersionē, num quis permane
bit? num natura tam anxia ager uitā? moriunt̄ pctā & be
ne quidē, sed dum ego tanta contra me pctā euocarim, &
aduersum me cōstituerim, in morte, in sepulchro iaceo, re
suscitari, resurgere, conuersionem in caelis habere uelim.
Qm̄ nō est in morte qui memor sit tui. nō potest ad cœle
stia subrigi caput, quod tot facibus delictōre subsidet, tot
submersum est periculis, tot mortibus implicitū. Et in in
ferno quis tibi laudē & magnificentiā cōfitebit̄? quis in pes
sima cōsciētia, in cecitate tenebrosissima, tibi cōfitebiturē
ita remoras conscientia intuitū, ita pctōrū retinet mentē
cogitatio, ut nec tibi preces offerre sinat, ut nec tuā pater
nā correctionē persentiscere donet in reā. Iccirco demersus
p̄scientiā qs̄ cōfitebit̄? Nō derelinqs̄ aīam meā in inferno.
¶ Fortasse hic nō frustra cūctor, qd̄ sit mors, qd̄ infern⁹. qd̄
piaculū, si Eccl̄asticos, qui si Ap̄los æmulatus, mortem

Matth. vi.
Sanctificare
nomen dñi
quid sit.

Pfal. 43

Pfal.

Phil. iij.

Pfal. vi.

Pfal. vi.

Phil. iij. ex in parte...
tu aut̄ cū...
in inferno...
quod sit mors...
quod infern⁹...
quod piaculū...

quod sit mors...
quod infern⁹...
quod piaculū...

peccatū dixero infernū ream conscientiam? ab actā aut ab
 iniquitatis desyderio, in amarulentam recordationē? Ipse
 Paulus noster doctor cum differuisset, nō esse in carne sua
 bonū, hoc malū peccatū asseueravit, quod uidelicet age-
 ret quæ ipse noller, & bonum quod facere uellet, perficere
 non sineret. Quippe, q̄ cōcupiscit pctā pctm̄, & mala desy-
 deria exhalat eo inuito (semper em̄ concupiscentia dum
 concipit, pctm̄ parit, quod nolit fieri iustus) & subiecit, q̄s
 liberabit me de corpore mortis huius? quid est mortis huius
 nisi pcti, nisi uel mali quod mala facit? Cui si quis moris,
 iustificatur. nihil em̄ a morte liberat, nisi gratia dei per Je-
 sum Christū dñm nostrū. Cui Ambrosii discrimen tripli-
 cis mortis repetitum adiungito, & admitte uel precario,
 omne pctm̄ esse mortificantem mortem. Ego enim du-
 bia ita dono si quæ sunt, ut mihi ius sit ea reposcere. Dabis
 consequenter pœnitentis animā ualde turbatam, quod in
 morte, hoc est, in occasu mortis, uel in cruenta pctōrū cog-
 nitionem solū subdedit, quoniā peccatis moritur ut iusti-
 ficetur. Nunquid mors, cui sese immersum queritur, ipm̄
 est pctm̄ delectans? minime. Immo pctm̄ molestans & sti-
 mulans, quod aduersum se constituit. Ex prioribus liquet
 iusto pacem, quietudinē a peccatorū facie, dum sagittarū
 uenabula intraduntur, adimi, nisi Paulo dixeris peccatum
 placuisse, contra quod grandem luctatū, & eū quidem per-
 petuū sustinebat. & Dauidi pœnitenda crimina obsecuta
 placuisse causaberis, quæ defleuit. sed procul error is absit.
 Ecce co donabis pœnitentem iustum, anxie confici, quādo

Ro. vii.

Iacob. 1^o

Ro. vi.

Ro. vii.

imo e pectore in mortē suspirat, qm̄ nō agminis nouissi-
 mū, sed ducē agminis, & eum qui cogit, sed & densissimū
 malorū imbrem, quib⁹ furorē dñi sine uenia cōmeruit, pa-
 uet, luget, tūc labor, tunc dolor, tunc cruciat⁹, tunc cū Hie-
 remia eiulat, solus sedebā: dicēs: replet⁹ amaritudine. Hæc
 est illa mors, quā propheta depingit qui ait. Circūdederūt
 me dolores mortis. Alius amaritudinē, hic dolores refert.
 hoc est igif esse in morte, circūdari dolorib⁹, nō uolupta-
 tib⁹ mortificantis pcti, subeunt pctā cōmissa, subeunt & foe-
 dæ peccādi cogitatōes, & insipiētia mex conatus, dolores
 insigunt. nō est in morte qui memor sit tui. memoria pec-
 atorū cognitōe obruit. memor quidē pctōris sum, sed me-
 moriā tuæ laudis efferre cupio. Sed quis tibi in inferno cō-
 fitebitur? narrant pctā, mordet cōsciētia, sautiāt cogitat⁹.
 Is est infernus de quo idē pœnitēs expressius ait, & pericula
 inferni inuenerūt me. mala opera, mala p̄sciētia, peccatrix
 uolūtas. hæc est illa mors, quā nouo cantico Anna olim
 maesta occinuit, dñs mortificat & uiuificat. hic est infern⁹
 ille, in quē & illa ipsa decidit quæ scripsit, deducit ad infe-
 ros & reducit. simul demonstras, nō ppriæ uolūtaris illum
 ad inferos deductū, sed dei opus esse. itidē mortificationē
 illā deo adscripsit, cui⁹ beneficio eam pensensit. ita dñs fa-
 cit pauperē & dirat, humiliat & sublimat. sed prius priora
 efficit. Tu es refugiū meū a tribulatione seu pressura, quæ
 circūdedit me, tribulationē & dolorē inueni. adhuc nō gu-
 sto nec uideo q̄ suauis es dñe, sed inuenio pressurā, dolorē,
 tuā tribulationē inueni quā ignorabā, de qua tu das auxi-

hic xlii. xliii

Psal. cxliii.

Cesa. xliii.

Psal. cxliii.

Reg. ii.

i. Reg. ii.

Psal. xxxi.

Psal.

D

L'gr p illud baurif. 2. ad ristiō su
 magis p̄dūcē ueluti cōpedit
 tūca et d̄firmat et amly d̄firmat
 7. auro p̄sūcōs d̄sū rily glaciō

Antis de tribulatione

18

Pfal. lix.
Matth. vi.

liū, sed sicut scriptū est, da nobis auxiliū de tribulatione, quia uana salus hoīs, fœcundū luctum & beatū reperi, quē tu cōsolaberis. O dñe libera animā meā, quia ego miseria ærumnosus, cruciati anxius sum. ego immūdus, tu mundus. ego miser, tu diues, tu magn⁹, ego pusillus. ego egen⁹,

Pfal. cxliii.

tu dñs. ego nudus, tu gloriæ rex. ego tenebrosus, tu inaccessibile lumē. ego infirmus, tu medicus. Ego turbatis ossib⁹

Pfal. vi.

turbataq; animula, tu cōsolator. laboraui in gemitu meo, miserere mei dñe, qm̄ tribulor, cōturbatus est in ira oculus

Pfal. 73d

meus, anīa mea & uenter meus. deficit in dolore uita mea,

Pfal. xxiiii.

infirmatus est in egestate uigor meus. Vide humilitatem meā & laborē meū, & remitte oīa pctā mea, alioqui in tanto pralio emoriar oportet. iam ipsa uita deperit, ueniam imploro, gratiam exoptulo lauabo per singulas noctes

Pfal. vi.

lectū meū, hoc est, delectatōes seculi, corporis uoluptates lauabo, non modo in gemitu laboraui, sed futurū est, ut diluam malos agmē, per singulas noctes, per singulas ten-

*Comp. ploranda
ad peccata, p̄m
gr̄m̄*

Pfal. cxxxiiii.

tationes, per persecutiones, per tribulationes singulas, per dolores singulos. In noctibus extollā manus meas in sc̄tā, & benedicam dñm, dum in noctibus, hoc est, in pctis sum, leuo manus in sancta. Si leuaero manus, hoc est, opera in noctib⁹, in tenebris mihi infestis, Amalech uincetur, id est pctm̄ qd̄ obluat. Attū iudiciū dei pauco, qd̄ iniquitatum aggeres obstruunt, moribūdu decido. sed manus inter flagella attollo, & ita lauo stratū, ut non solum in superficie madeat, sed in rorsum perfluentibus lachrymis penitus redundet, miserere ideoq; mei. Turbatus est, non ab

cx 1A

Pfal. vi.

mea ira, sed ab tua ira turbat⁹ est oculus me⁹ interior, totū principale & dilectissimū cordis mei cōtremiscit, ita flagrū cōsciētia extimulat, ita lumina nubib⁹ tegit, ut nec intēdere deo queā. Inueteraui inter oēs inimicos meos, inter oīa pctā & uitia mea absumor. Tu es refugiū meū a tribulatōe, quæ circūdedit me, erue me a circūdātib⁹ me pctis & delictis. Lōgū esset cætera examussim perscribere. his coloribus poenitēs iustus depingit, ira ad inferos deducit, ita cōtritio nem habet, ita luget, ita tristatur, ita maxima malorum peccata cogitat & uolutat.

mea ira, sed ab tua ira turbat⁹ est oculus me⁹ interior, totū principale & dilectissimū cordis mei cōtremiscit, ita flagrū cōsciētia extimulat, ita lumina nubib⁹ tegit, ut nec intēdere deo queā. Inueteraui inter oēs inimicos meos, inter oīa pctā & uitia mea absumor. Tu es refugiū meū a tribulatōe, quæ circūdedit me, erue me a circūdātib⁹ me pctis & delictis. Lōgū esset cætera examussim perscribere. his coloribus poenitēs iustus depingit, ira ad inferos deducit, ita cōtritio nem habet, ita luget, ita tristatur, ita maxima malorum peccata cogitat & uolutat.

Pfal. vi.

Pfal. xxxi.

¶ Qui seminat in lachrymis, in gaudio metet. Caput undecimum.

¶ Post primā poenitētia partē utcūq; tractatā, scđam persequar, sed paucissimis, ne Epitomes leges frangā magis q̄ licētius transgrediar. Hæc ut præmisimus: in læticia, in gaudio, in exultatōe, in cōfessione magnificētia, beneficētia, glorificatōis, uersatur. misericordiam per diem annunciat, & matutinū læticiae nutrimētū habet. Huic iustificationis portiunculæ, est sacrificiū laudis, sacrificiū uoti, sacrificiū salutare, cui oleū exultatōis ac firmitatis infundit. itidem suauitatis thus imponit. Hoc sacrificiū tametsi in duas parteis dissectetur. Vtrāq; tñ Cyrillus, uestigia ueritatis secutus, salutare nuncupat. Cui radicitus nō dissidet qd̄ scribit, im mola deo sacrificium laudis, & redde altissimo uota tua, hoc est, sacrificiū pingue, ut laudetur deus ab homine, quē creauit, sed & quē a tribulatōib⁹ liberauit, quē redemit, quē securū de remissione pctōe fecit. ¶ Immola laudē, preces

*primū p̄ p̄ctis
de p̄ctis: h̄ 20m
uocor yubescunt*

*offe gōmū q
Aug 76 84
tunc uasi
de uera uita
in p̄ctis
p̄ctis*

Leu. vii.

*Sacrificiū salutare
p̄ctis offer q̄
Pfal. xl ix. q̄
p̄ctis
quæ redde deo
offer q̄ sacrificiū
laudis*

2410

Pfal. **45** ¹⁵⁰ redde. Et dic illi. Te miserae patrie & dñm in die tribula-

tōis, in p̄tōrū flagris inuocauī, & eruiſti, & honorificabo. ita tamē, ut opus tuū non meū exerceam. Nam & magni-

Pfal. xlix.

centia opus tuū est, iuſſiſti docuiſtiq; a tribulationibus exemptus, te honorificaret, ſcđm qđ est ſcriptū. Inuoca me in die tribulationis, & erua me, & honorificabis. quae po-

test tribulatio acerbior contingere illa, quae propter ma- las iniquitates ingeritur quae culpatorū quae infestior iu- bes tamen ut in die tribulationis, mortificantis iustificati-

Hic. xxxiii.

onis, quae in deo & lumine fit, ad te curramus, suspirēm. Ergo da quod iubes. Tu reuelas nobis ueritatis preces, nos

ignoramus qđ petēdū sit. nihil adhuc in tuo nomine peti uimus, nec possumus, quia ipse spiritus interpellat pro no-

bis, ille clamare nos facit. Abba pater. fac quod facere nos iubes, nos spiritu tuo age, ne nostro acti, in tāta anxietate, in tenebrarū uoraginē reuoluamur. fac nos inuocare, quod

nisi feceris, non exaudies. fac clamorem inuocationis, & inuocantem erue, & magnificentiam concede, qua te mag-

nificare quā, qđ exigis largire ei, a quo iure poscis. Quippe, nisi dono dederis quod a debitore exigis, quis habebit quis dabit, & quid habere possum, quod non acceperim. Itcirco qui iuſſiſti, ut te inuocarem, & clamorem fa-

Ro. v.

Vifirasti...
76 64

~~...~~
In qđ...
D vobis & 20

1. 104 4
bry

lis, effice clamare inuocando. Nam collata ope in me tua, & comodū a periculis liberatus, te magnifico. Sacrificiū em̄ laudis te honorificat. Itcirco laudis confessionem immo-

loſ in hoc sacrificio laudis est uia, qua ostēdis salutare tuū. hoc est, Christū. i. saluatorem & liberatōrē, ostendis te deū propitiū, mōstras Christi p̄ntem gratiā, ut dicere queam, uiuo iam, nō ego, sed uiuit in me Christ⁹, ego mortu⁹ sum & ali⁹ resurrexi, resurrexit in me Christus, is me unice uiui-

ficat. uacabo & uidebo q̄ suauis est dñs, in dño gloria mea, fortitudo mea, spes mea, & totū q̄quid mihi est, in illo & ex illo & per ipsum mihi est, ipsi honor & gloria, ipse susce-

ptor & adiutor meus in tribulatione iusta, ipse multa peccatoris flagella iniecit, sed in eo sperantē misericordia cir- cūdedit. firmabo ideo super illū oculos meos, oēm solici-

tudinē ad dñm mittam, quia illi de hoībus cura est, oculi mei semper ad dñm, quia ipse a laqueo pedes meos euellit. ipse mites in iudicio dirigit, ipse mūdāt de imūdo p̄ceptū semine. Ex me ipso perditio mea est, & omne auxiliū mihi ab illo promanat. ob id humiliatus sum & saluū me fecit, eripuit animā meā de morte, & oculos meos a lachrymis.

Conuertere aīa mea in requiē tuā, in laudis & redēptōis conuerſionē, quia dñs bñfecit tibi. ille te ab inferis reduxit, qui deduxerat, & q̄ te mortificarat & abiecerat, ille te mō & uinificat & erigit. Bñdic igit o aīa mea dñm, & oīa interiora mea. i. uniuersa quae a facie furoris & irae illius perturbata uehemēter fuistis, scđm nomē ei⁹ bñdicite, & ei exultate, quā sicut nobis irat⁹ fuit, ita & iā miseref. Bñdic aīa mea dñm,

D iii

pe q̄ sacrificio
laudis honorificat
Gal. ii.

Pfal. 33
Qui in malis
& confessione

Ro. 8
q̄ ordinat mūd
ostendit ei⁹

Pfal. xxxv
31

Pfal. xxxi.
ii. Petri. v.
Pfal. xxiii.

Job. 14
Oīa dñs
Pfal. cxliii.

i. Reg. 2
1. Petri. i.

q̄ regem tam
nō in spē vobis

etiam p̄ resp̄
uoluntate vobis

q̄ in hōie
dixit p̄ uota
dixit

[Extensive handwritten notes in red ink at the bottom of the page, including phrases like 'Hic 20. reddet...', 'holla q̄ta p̄cessi...', and 'holla q̄ta p̄cessi...']

70/102

Pfal. xxxi.

& noli obliuisci retributōes ei⁹, q̄ ppiciat oib⁹ iniquitatibus tuis, q̄ sanat oēs languores tuos. letamini in dño & exultate iusti, iustificati gratia propiciationis securitatisq̄, & gloriamini omnes recti corde, omnes qui peccata uestra & infirmitates confitemini, iusticiam deo tribuentes, gloriamini in domino, rectos decet collaudatio. Recti confitebunt

Pfal. xxxii.

nomini sancto dei, benedicam dominū in omni tempore, semper laus eius in ore meo, in domino laudabitur anima mea, audiant mansueti & letentur. magnificate dominum mecum, quoniam deum diligo, & proximū sicut me ipsum in deo amo. Nolo ergo solus amare, solus amplecti, sed hoc pro uirili mea ago, ut uos mecum in dei amorem rapiam, magnificate ideo dominū mecum, & exaltemus nomen eius in unum, qui ex omnibus tribulationibus meis eripuit me, beatus qui sperat in eo.

¶ Dictorum in Epitome Epilogus. Caput duodecesimum.

¶ Audistis paulo ante moerentem, lugentem, tribulatum, humiliatum, in lutum deiectum, pauperem, uulneratum, in morte positum, ad inferos deductum. Modo iustum, gaudentem, consolatum, exemptum, ex luto ereptum, sublimatum, diuitem, sanatum, uiuificatum, ab inferis reductum, magnificantem deum, cantantemq̄, clamauerunt iusti, & dominus exaudiuit eos, & ex omnibus tribulationibus eorum liberauit eos. Item, iuxta est dominus iis qui tribulato sunt corde, & humiles spiritu saluos faciet. Illū deum iusticiam dei in miseria cognoscentem, Hunc, misericor-

Pfal. xxxiif.

ca 70

Calixtus liberatus

diam dei in læticia attollentem. Illum, plorantem mala, & infirmitates & iniquitates confitentem. Hunc autem, dei benignitate gaudentem, magnitudines uirtutesque dei cōmemorantem. Illum, suam confusionem medico aduoluentem, infirmitatesque aduehentem. Hunc, deum super omnia præconiis efferētem. Hæc profecto uniuersam scripturam docere uideo. imo tota biblia, iusticiam & magnitudinem & dei miserationem. Ac ex aduerso nostrā miseriam, iniusticiam, infirmitates, ad mala propensiones, ad bona autem nostram impotentiam speculor cōclamare. Mallem: egregii patroni: iusti liberationē, & peccatorum remissionem per Psalmorum aliquem uelut depingere. sed cum inuito tantū sermo excreuerit, ut propositi terminos excefferit, coactus uela complico, alibi fortasse copiosius de pœnitentia scripturus. Hæc interim pro humanitate uestra suscipite, & quicquid a ueritatis fruge sterile scit, expungite, ut ea quæ uero resonant, liberius queant grandescere, in Christo Iesu domino nostro. Data Vuittenbergæ. Anno a natali Christiano supra sesquimillesimum. xix.

Sacrosanctæ Ro. Ecclesiæ omnia subiicimus.

Excusa est hæc Epitome Lipsiæ apud Melchiorum Lottherum Anno domini. M. D. xix.